

Internationella kvinnokongressen i Berlin.

Några intryck.

I.

Det måste alltid blifva en vanskligh uppgift att inom ramen af en kort uppsats gifva en allsidig bild af kvinnokongressen i Berlin. Man blir så godt som tvungen att anlägga den subjektiva synvinkeln, att framhålla det man själf åhört, sett och erfarit. Denna metod hafva ock de flesta som skrif-

vit om kongressen följt, hvilket gjort att såväl förhandlingarna som ock arrangemangerna för öfrigt bedömts mycket olika.

Kritiska betraktelser hållna i en rätt hetsig ton, där »kongressledningen» underkastats ett strängt bedömande, ha omväxlat med idel beröm och ros. Såsom vanligt vid sådana tillfällen torde sanningen stå att finna midt emellan dessa extrema riktningar. Kanske dock att arten af det omdöme man faller om denna kongress (n. b. om man därjämte står utom partierna) beror på hvad man af densamma hopats. Hade man kommit med högtspända förväntningar om en på djupet gående diskussion af de frågor som refererades, eller ock att få höra nya idéer, ja då måste man ju känna sig besviken, ty i diskussionsväg bjöds det föga eller intet, och nya idéer måste alltid blifva sällsynta, så mycket mer som kvinnosakens tegar ännu på långt när ej mognat till skörd och många år torde ännu förgå, innan det, som förefaller pioniererna själfklart, så trängt in i det allmänna medvetandet att det blifvit kött af dess kött och blod af dess blod. Men de, som inse vikten och betydelsen af en generalmöstring, sådan som en internationell kvinnokongress måste blifva, de anlägga af naturliga skäl en helt annan måttstock på densamma och anse utbytet värdefullt nog, om, såsom uttrycken föllo i ett tyskt referat, »det bildade sig grupper för gemensamma intressen, där anknytningspunkter för det gemensamma arbetet vunnos medan ett ömsesidigt utbyte af material ägde rum. Trådar spunnos som gingo från land till land och hvilka komma att göra det möjligt att lära af hvarandra och sålunda i ordets bästa bemärkelse främja internationaliteten.»

Och detta är redan i och för sig icke något att förakta, ty kvinnorörelsen måste i likhet med hvad fallet är med arbetarrörelsen vara internationell, hvarje seger för saken i det ena landet värkar med exemplets sporrande makt på de andra ländernas kvinnor. Som en annan af kongressens uppgifter kan man betrakta den genom referaten vunna insikten om det myckna kvinnorna på olika områden uträtta. Vidare ville jag till kreditsidan räkna, att anmärkningsvärdt få deklamationsnummer förekommo.

men i stället så mycket flera föredrag som förtjäna namnet af sakliga utredningar. »Das ewig weibliche», som ju enligt den tyska uppfattningen skulle vara en all logik hånande subjektivitet, har likväl alla förutsägelser till trots inom en jämförelsevis kort tidrymd mögnat till objektivitet, och synas kvinnorna genom att böja sig för den beviskraft, som ligger i fakta och siffror, ha insett betydelsen af att med dessa kampmedel till sin förmån bearbeta den allmänna meningen.

En psykolog hade förvisso i denna myllrande hop af kvinnor haft ett rikt fält för iakttagelser. Alla åldrar voro representerade — från helt unga flickor till grånade förkämpar — olika nationaliteter och olika samhällsklasser, många prägnanta typer, hvilka den öfvade iakttagaren med lätthet kunde särskilja. Det som genast föll i ögonen var att den så att säga legendär vordna »gammalfeminist»-typen med sitt manhaftiga yttre och därtill hörande manshatande inre syntes vara på retur; en och annan gengångare förekom väl ännu, men de voro ej många. Snarare kunde man finna att särskildt de engelska och amerikanska representanterna ängsligt undveko allt, som i yttre måtto hade kunnat stämpla dem som kvinno-sakskvinnor. De föredrogo skenbarligen att böja sig under modets oresonliga nycker, än att i sitt yttre röja sin inre stridslust.

Det hela gaf intryck af lyx. Kvinnorörelsen hade blifvit »hoffähig», »modärn», hviskade oppositionen hånfullt, och fru Lily Braun, socialdemokraten, slungade kongresstyrelsen i ansiktet, att den byggt en mur af guld kring den. — Och härutinnan hade hon utan tvifvel rätt, ty kongresstyrelsen hade sig säkerligen väl bekant, att den minsta bismak af socialism hade äfventyrat kongressens hela anseende och betydelse bland alla dem, som räknas till de borgerliga klasserna, och därför genom en hög afgift gjort det omöjligt för de breda lagren att deltaga.

Den yttre apparaten värkade ej så litet imponerande. Man hade icke sparat på kostnader, det märktes nogsam. Såväl i stort som smått skönjdes den ordnande kvinnliga han-

den; kvinnlig omtänksamhet, kvinnlig smak röjdes ock i hvarje detalj, ej minst i det sakförhållandet, att Filharmonin förvandlats till ett hem. Det fanns rum, där ljudet af fotsteg dog bort bland mjuka mattor, där orientaliska, färgrika bonader smekte ögat, där jättebuketter logo emot en från hvarje bord, och där kongressens buller och støj nådde en som ett aflägsset sorl. Allt syntes inbjuda till hvila och vederkvickelse, medan i de tvänne prässrummen, där skrifmaskinerna oafbrutet pickade och tiotals journalisters pennor raspade, en febril brådskas rådde. I läs- och skrifrummet skötte kongressdeltagarna sin korrespondans. Upplysningsbyråer, postkontor, olika restaurationslokaler, byrå för hittade saker, limonad-automater vittnade om tysk organisationsförmåga, och de vid hvarje steg mötande plakaten med anvisningar åt publiken, alla de oräkneliga kvinnliga marskalkarna i hvita dräkter gäfvos vid handen, att man befann sig i ett land, där publiken blifvit van att lyda en öfvervakande försyn.

* * *

Kongressen öppnades af ordföranden fru Marie Stritt med ett tal, i hvilket hon sammanfattade programmet i fyra teser, hänförande sig till de fyra sektionerna; *den första* skulle företråda kvinnans uppfostran till fri mänsklighet, *den andra* brödfrågan och den etiska betydelsen af kvinnans ekonomiska oberoende, *den tredje* kvinnans plikter och ansvar utöfver den egna familjekretsen i afseende å det offentliga lifvet, och *den fjärde* de utvidgade rättigheter, som dessa nya plikter rättfärdigade och kräfde.

Som synes ett omfattande och vidtsyftande program, där det fanns plats för alla de problem, som hänföra sig till den modärna kvinnoörelsen. Då kongressen arbetade på fyra sektioner, var det ju en rent praktisk omöjlighet att öfvervara ens det bästa af hvad kongressens 264 inbjudna talarinnor hade att anföra. Jag nöjde mig därför att så vidt möjligt koncentrera mig på den andra sektionens förhandlingar, in-

skränkande mig för de öfriga frågorna till det de stora aftonpropagandaförsamlingarna hade att bjuda på. Och det var icke så litet, ty vid dessa tillfällen uppträdde de vana talarinnorna, de bepröfvade krafterna, och allt hvad kongressen ägde af representativt var församladt på den med gröna växter prydda estraden. Huruvida man dock alltid mottog de starkaste intrycken just af det så att säga officiella elementet, blir kanske ytterst en temperamentfråga. Möjligen är kritiklusten ett utslag af oppositionellt anlagda naturers begär att spana efter de som ännu icke fått det godkändas hallstämpel af erkänd sanning, för att lyssna till dem, som måhända företräda lösenordet för i morgon.

Med beundransvärd uthållighet ledde fru Marie Stritt, ståtlig, värdig och klok, förhandlingarna. Aldrig märkte man ett spår af trötthet hos henne, trots det att ett oerhördt arbete hvilade på hennes axlar. Hennes andraganden voro alltid väl öfvertänkta, logiska, väl framsagda, men talarinnetemperamentet, det ägde hon ej. Det är dock något säreget just med detta. Huru ofta fick man icke under kongressdagarna bevittna, att klara och rediga referat lämnade publiken likgiltig och kall, sofvande och ointresserad, för att den plötsligt skulle ryckas upp, få en glimt i ögat, då exempelvis den socialdemokratiska fru Lily Braun besteg estraden. Lidelsefull och fanatisk, gnistrande och vältalig, än patetisk, än hånande, slungade hon ut ur sin arsenal af väl nötta fraser anklagelser mot bourgeoisin, och ehuru kongresspubliken i öfvervägande grad måste anses ha varit kemiskt fri från socialistiska sympatier, lyckades hon alltid göra sig hörd. Hon var helt enkelt en utmärkt talarinna. Det samma var fallet med Mrs Church Terell, representanten för Förenta staternas färgade kvinnor, afro-amerikanska, som hon kallade sig själf. Äfven hon ägde det rätta temperamentet, förmågan att träda i omedelbar rapport till sin publik, hvars minsta skiftning i stämning hon tycktes så att säga ha på känn, då däremot en sådan begåfning som M:rs Garrett Fawcett, kongressens kanske parlamentariskt bäst skolade talarinna, i förhållande till den

reda och klarhet, som utmärkte hennes föredrag, gjorde ett matt intryck.

Till de mest bemärkta hörde gifvetvis den nyvalda presidenten för I. C. W. lady Aberdeen, älskvärd, verserad och världsvan, i högsta grad representativ och enligt hvad det påstås i besittning af en framstående organisatorisk talang. M:rs Wright Sewall gjorde ett långt ifrån sympatiskt intryck, men i stället gjorde hennes tre landsmaninnor, den äldriga Susan B. Anthony, Mrs Carrie Chapman Catt och Rev. Anna Shaw hvar på sitt sätt ett oförgätligt intryck. Publiken syntes outtröttlig att bringa den förstnämnda sin tack samma hyllning. Med andlös spänning lyssnade den till henne, och med döfvande bifallsstorm och näsduksviftande mottogos hennes tal, som vittnade om en otrolig andens och kroppens spänstighet. M:rs Carrie Chapman Catt, ordf. i det nyss stiftade världsförbundet för kvinnors rösträtt, hörde till dem, som vid äfven flyktig bekantskap gifva intrycket af en stark, sällsynt sympatisk om ock behärskad personlighet, likaså Rev. Anna Shaw, den besjälade methodistpredikanten, i hvars uttalanden dock alltid fanns så mycken sprudlande humor i förening med »sound common sense.»

Som kongressens höjdpunkt ville jag beteckna propaganda-församlingen för rösträtten fredagen d. 17 juni. M:rs Chapman Catt, Mrs Garrett Fawcett, Frk. Gina Krog, Miss Susan B. Anthony m. fl. af de bästa krafter hade ryckt i elden, det kom lyftning och fart öfver förhandlingarna. Att den radikala fraktionen af den tyska kvinnorörelsen harmades öfver att de tyska rösträttspioniererna Minna Cauers och Dr Anita Augspurgs förtjänstfulla insats förbigicks med tystnad, synes mig fullt berättigadt, likaså dessas klander att rösträttsfrågan uteslutande framfördes af utländska delegerade. Barometern syntes ett ögonblick tendera åt storm. Den ena talarinnan uppträdde efter den andra. Män deltog också i debatten, sålunda riktade grefve Hoensbruch en skarp anklagelse mot kongressen för att densamma antagit grefvinnorna v. Bülow och Psadowskys inbjudningar i stället

för att ha tagit initiativet till ett protestmöte i anledning af att kvinnorna vägrats valbarhet till handelsrätter.

Vid bordet reserveradt för prässen hade oppositionen tagit plats, främst fru Minna Cauer, de radikalas oförskräckta, energiska ledarinna, som med synbar spänning iakttog de sig anhopande ovädersmolnen, hvilka dock tack vare en skicklig manöver af fru Stritt skingrades.

Den outtröttliga fru Lily Braun försvarade socialister-
nas klasspolitik. En representant från Tasmanien, där kvinnorna
nyss erhållit politisk rösträtt, berättade om den ifver hvarmed
de olika partierna försökte vinna kvinnornas röster. Debatten
afslutades omsider af ett tal af Susan B. Anthony, hvarigenom
förhandlingarna tonade ut i ett fridfullt slutackord.

*   *   *

Af de närvarande finska representanterna var jag icke
i tillfälle att höra andra än d:r Maikki Friberg, hvars liffulla,
utmärkt väl framsagda föredrag om samskoleundervisningen i
Finland mottogs med rent af stormande ovationer¹ samt frk.
Alexandra Gripenbergs historik öfver kvinnosaken i Finland,
i hvilket föredragarinnan bl. a. yttrade, att ehuru det fanns
två kvinnoföreningar i Finland, hon blott ville tala om den
ena (Finsk Kvinnoförening), emedan den var den för förhål-
landena mest karaktäristiska, samt jämväl fann anledning på
tal om kvinnorörelsen i Finland framhålla, att en reaktion, »icke
af den gamla goda sorten», så föllo sig hennes ord, utan en
reaktion till förmån för fri kärlek gjort sig gällande. Hennes
föredrag belönades ock med varma, ihållande handklappningar.

Af de andra skandinaviska delegerade hörde jag frk.
Gina Krogs föredrag om rösträtten och d:r Lydia Wahlströms
i samma ämne, hvardera sakrika och liffulla och gifvande en
klar bild af rösträttssträfvandenas ståndpunkt i deras länder.

*   *   *

¹ Detta föredrag har senare blifvit tryckt i tidskrifterna Ernstes Wollen,
Berlin och Neues Frauenleben, Wien.

Kongressens facit frågar kanske någon? Som propaganda för kvinnorörelsens ledande tankar kan dess betydelse, därom synas alla vara tämligen ense, icke ställas nog högt. Särskildt gäller detta naturligtvis Tyskland. Redan bara detta, att hofvet och rikskanslern icke ansågo sig kunna underlåta att inbjuda kongressmedlemmar, utgör en gradmätare på den betydelse man tillmätt densamma. Något intresse för själfva rörelsen kan man naturligtvis från dessa sfärer ej påräkna — men det betecknar dock en afgjord seger, att man kände att det hade varit ett fel att ignorera den. Det är ur denna synpunkt man rättvisast kan bedöma dessa artighetsbetygelser. I sin helhet och trots de missljud, som aldrig uteblifva, då människor tillhörande olika partier diskutera samma fråga, lämnade kongressen i stort sedt ett strålande och ljusst minne. Den blef till ett fulltonigt och rikt ackord till arbetets ära, den skänkte en inblick i så mycken ärlig sträfvan, så mycken uppoffrande värksamhet i höga idéers tjänst, och därtill kom ett rikt personligt utbyte genom de bekantskaper man stiftade.

Som redan i början af uppsatsen nämndes, har det icke varit möjligt att gifva mera än en flyktig kontur af de minnesrika dagarna i Berlin. Genom stympade referat af det myckna goda kongressen bjöd på, gör man talarinnorna icke rättvisa, och med ett mera objektivt bedömande af den 5:te internationella kvinnokongressen måste få anstå tills kongressförhandlingarna kommit ut i tryck.

Men än så länge, medan minnesbilderna icke hunnit förblekna, ter sig kongressen i ett personligt ljus. Man har ännu ej fått det tillbörliga perspektivet öfver densamma, och då kan det ju lätt hända, att man icke gjort rättvisa åt många trägna arbeterskor, som saknade detta personliga tonfall, hvar förutan man icke kan göra sig hörd.

Annie Furuhjelm.